

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania R. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o ustalenie ustawodawstwa właściwego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 5 kwietnia 2023 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 20 września 2021 r., sygn. akt III AUa 101/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 września 2021 r., sygn. akt III AUa 101/21 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację odwołującego się R. C. od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z 2 grudnia 2020 r., sygn. akt V U 1395/20, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu z 20 sierpnia 2020 r.

R. C. odwołał się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu z 20 sierpnia 2020 r., którą organ rentowy ustalił dla niego od 1 lipca 2016 r. do 7 listopada 2017 r., jako właściwe, ustawodawstwo polskie w związku z zatrudnieniem w słowackiej firmie M. w C..

Wyrokiem z 2 grudnia 2020 r., sygn. akt V U 1395/20 Sąd Okręgowy w Opolu oddalił jego odwołanie i obciążył go obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego organu rentowego w wysokości 180 zł.

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.; art. 387 § 2¹ k.p.c.; art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 i art. 477¹¹ § 2 k.p.c.; art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zaopatrzenia społecznego (Dz. Urz. UE L. 2004.166) w zw. z art. 16 ust. 2 i 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia nr 883/2004; art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego (Dz.U. L 284 z 30.10.2009, s. 1); art. 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych w zw. z art. 28 § 1 ustawy z 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe; art. 3 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego oraz art. 6 k.c.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

W odniesieniu do zarzutu nieważności postępowania, której istnienia skarżący upatrywał się w fakcie niewezwania do udziału w sprawie słowackiego pracodawcy wnioskodawcy, Sąd odwoławczy ocenił, że zarzut ten jest niezasadny, ponieważ ugruntowane jest już orzecznictwo Sądu Najwyższego, że pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zainteresowanym w sprawie z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu o ustalenie właściwego ustawodawstwa, a wynik takiej sprawy nie dotyczy bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy.

Sąd drugiej instancji wskazał, że nie jest również zasadny zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji dokonał swobodnej oceny dowodów, zgodnie z dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c., a ustalone w ten sposób fakty są prawidłowe i Sąd drugiej instancji przyjął je za własne. Wbrew stanowisku skarżącego Sąd okręgowy oparł się na całym dostępnym materiale dowodowym, w tym również złożonych przez wnioskodawcę dokumentach w postaci umowy o pracę oraz potwierdzeniach przelewu wynagrodzenia i trafnie uznał, że praca wnioskodawcy na terenie Słowacji miała charakter marginalny.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, organ rentowy, kwestionujący istnienie tytułu ubezpieczenia wnioskodawcy na Słowacji, przeprowadził właściwe postępowanie w oparciu o art. 16 ust. 4 i art. 5 rozporządzenia wykonawczego, nawiązując stosowną współpracę z organem słowackim. Na podstawie informacji słowackiej instytucji ubezpieczeniowej określił dla wnioskodawcy tymczasowo na okres od 1 lipca 2016 r. do 7 listopada 2017 r. ustawodawstwo polskie uznając, że w Polsce prowadzi on działalność gospodarczą, a praca najemna wykonywana w Słowacji ma charakter marginalny. Organ rentowy w trybie art. 16 ust. 3 rozporządzenia wykonawczego doręczył wnioskodawcy i słowackiej instytucji ubezpieczeniowej ww. decyzję tymczasową. Wobec braku sprzeciwu słowackiej instytucji ubezpieczeniowej tymczasowe określenie ustawodawstwa stało się ostateczne i w konsekwencji organ rentowy słusznie w decyzji z 20 sierpnia 2020 r. stwierdził, że dla wnioskodawcy od 1 lipca 2016 r. do 7 listopada 2017 r. jako właściwe jest ustawodawstwo polskie.

W rozpoznawanej sprawie polski organ rentowy trafnie uznał, że praca najemna wykonywana przez skarżącego miała charakter marginalny, na co wskazuje treść przedstawionej umowy o pracę w kontekście czasu pracy i zysku. Przepisy wspólnotowe co prawda nie zawierają definicji „pracy marginalnej”, jednak istotne w tym zakresie ma stanowisko Komisji Europejskiej, z którego wynika, że praca marginalna, to praca, która jest stała ale ma niewielkie znaczenie pod względem: czasowym, to jest zajmuje mniej niż 5% regularnego czasu pracy i ekonomicznym, czyli stanowi mniej niż 5% całkowitego wynagrodzenia. Tymczasem miesięczny przychód wnioskodawcy ze stosunku pracy w Słowacji wynosił od 40 do 60 euro, przy wymiarze pracy 10 godzin miesięcznie (2,5 godziny tygodniowo). Takie wynagrodzenie jest znacznie niższe nawet od minimalnego wynagrodzenia za pracę w Polsce, a wymiar czasu pracy był także znikomy. W świetle tych okoliczności słusznie Sąd Okręgowy za słowacką instytucją ubezpieczeniową uznał, że praca wnioskodawcy na terenie Słowacji miała charakter marginalny. Przy ocenie, czy praca miała charakter marginalny, ważna jest bowiem ocena całokształtu wykonywanej pracy w kontekście jej społeczno-gospodarczego przeznaczenia, z uwzględnieniem chociażby odległości, ponoszonych zwiększonych kosztów utrzymania i przejazdów między krajami, a co

za tym idzie jej ekonomicznej opłacalności, przez co nawet w razie niewielkiego przekroczenia wskazanego poziomu 5% nie jest wykluczone uznanie pracy najemnej za marginalną. Tym samym błędny jest wniosek skarżącego, że zawarcie umowy o pracę w wymiarze 10 godzin w miesiącu, a więc około 5,43% - 6,5% (bo miesięczny wymiar czasu pracy w Polsce wynosi w zależności od miesiąca między 184 a 160 godzin), wyklucza uznanie tego zatrudnienia za marginalne w rozumieniu przepisów rozporządzenia.

Jednocześnie niezasadny jest zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., bowiem Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie nie tylko na dowodzie z pism słowackiej instytucji, ale również uwzględnił dokumenty przedstawione przez wnioskodawcę, w szczególności umowę o pracę i potwierdzenia wysokości wypłaconego wynagrodzenia, które nie zmieniają ostatecznego wniosku, że praca najemna na Słowacji miała charakter marginalny.

Uznanie, że praca najemna wnioskodawcy na Słowacji miała charakter marginalny skutkuje tym, że zgodnie z art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego nie może zostać uwzględniona przy ustalaniu ustawodawstwa właściwego i tym samym - wbrew zarzutom apelacji - przepis art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego nie znajduje tu zastosowania. Wnioskodawca wykonuje pracę na własny rachunek w Polsce i w Polsce ma miejsce zamieszkania, wobec czego zastosowanie znajduje art. 13 ust. 2a rozporządzenia podstawowego, z którego wynika, że osoba, która normalnie wykonuje pracę na własny rachunek w dwóch lub w kilku państwach członkowskich podlega ustawodawstwu tego państwa, w którym ma miejsce zamieszkania, jeżeli wykonuje znaczną część pracy w tym państwie członkowskim.

Nie jest również trafny zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009. Zgodnie z treścią art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 osoby, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe, zobowiązane są do przekazania instytucji właściwej informacji, dokumentów lub dowodów potwierdzających niezbędnych dla ustalenia ich sytuacji lub sytuacji ich rodzin, do ustalenia lub utrzymania ich praw i obowiązków oraz do określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa oraz wynikających z niego obowiązków tych osób. Sąd Najwyższy w wyroku z 21

stycznia 2016 r., III UK 61/15 LEX nr 1977828 wskazał, że w przypadku uzasadnionych podejrzeń dotyczących zgodności z prawdą przedłożonych umów o pracę, Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do żądania niezwłocznego nadesłania przez wnioskodawcę dokumentów dotyczących rzeczywistego pobytu i pracy w innym kraju. W przypadku jednak niedających się usunąć wątpliwości, dotyczących również uzasadnionych wcześniejszymi informacjami dotyczącymi pracodawcy, konieczne jest zwrócenie się do instytucji ubezpieczeniowej innego państwa i wydanie decyzji tymczasowej, tak jak miało to miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 (nieważność postępowania) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że powyższe uzasadnia fakt nieprawidłowej oceny Sądu drugiej instancji, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że właściwym dla ubezpieczonego ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo polskie, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że organ rentowy nie wyjaśnił dostatecznie wszelkich okoliczności sprawy. Brak bowiem jakichkolwiek dowodów świadczących o tym, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką, w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia także fakt naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, poprzez pominięcie w postępowaniu sądowym niemieckiego pracodawcy jako zainteresowanego w sprawie, a tym samym niedostrzeżenie, że doszło do nieważności powstępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

1) wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

- 2) oddalenie skargi kasacyjnej - w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
- 3) zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie doszło do nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że w niniejszej sprawie nie doszło do nieważności postępowania. Jak słusznie zauważył Sąd drugiej instancji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśnione zostało, że w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa, wynikającej z aspektu marginalnego charakteru pracy za granicą, Sąd nie jest zobligowany do zawiadamiania na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jako zainteresowanego zagranicznego pracodawcy. Wynik toczącej się sprawy, nie dotyka bowiem bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego

pracodawcy. Ocena, czy praca wykonywana w jednym z państw unijnych miała charakter marginalny należy kompetencji dwu (lub więcej) właściwych instytucji ubezpieczeniowych, które powinny dojść do konsensu w takiej sprawie, także osiągniętego w drodze koncyliacji. Dopiero prawomocna decyzja instytucji ubezpieczeniowej określa państwo wypłaty świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz może (ale nie musi) wpływać na kwestię opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375). Nie można zatem przyjąć, że postępowanie w niniejszej sprawie dotknięte było nieważnością.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono argumentacji, która mogłaby przemawiać za przyjęciem, że skarga kasacyjna jest w niniejszej sprawie oczywiście uzasadniona. Należy zauważyć, że

strona skarżąca, pod pozorem oczywistej zasadności skargi kasacyjnej i rażących naruszeń przepisów prawa, w rzeczywistości stara się podważyć ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd Apelacyjny i przeforsować ocenę korzystną dla siebie. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi w rzeczywistości polemikę z oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, nie wykazuje ono jednak, że Sąd drugiej instancji dopuścił się rażącego naruszenia przepisów prawa.

Ponadto, skarżący nie wskazał nawet, których przepisów dotyczą sformułowane przez niego zarzuty mające świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wobec powyższego, nie można uznać, aby skarżący wykazał oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

[SOP]

[ł.n]